

مزیت و ظرفیت‌های توسعه صنعت پرورش شتر در کشور

تأمین غذای شتر را می‌توان با توسعه مراتع گیاهان شورپسند تطبیق یافته با اقلیم کم بارش کشور که غذای هیچ دامی نیستند، انجام داد. وجود این سازگاری‌ها باعث مزیت و ظرفیت‌های توسعه صنعت پرورش شتر در کشور شده است.

به گزارش پایگاه خبری صنعت غذا و کشاورزی (اگرو فود نیوز)، به نقل از فارس، ظرفیت ذخایر گونه‌های گیاهی و جانوری هر منطقه، مزیت‌های منحصر به فردی در توسعه زنجیره تولید غذا محسوب می‌شود. توجه به این ظرفیت‌ها و توسعه‌ی آن‌ها به تولید غذای ارزان‌تر می‌انجامد. در کشور ایران، گستره‌ای از تنوع جمعیت‌های گیاهی و جانوری سازگار با اقلیم کم بارش ایران مشاهده می‌شود که تمرکز بر توسعه و پرورش آن‌ها فرایند تولید غذا بدون مصرف آب تجدیدپذیر را محقق می‌سازد. زنجیره پرورش شتر یکی از بارزترین ذخایر منابع ژنتیکی بومی است و مجموعه‌ای از منابع ژنتیکی گیاهی در بیابان در کنار شتر به تولید غذا می‌پردازد.

ویژگی‌ها و مزیت‌های شتر

شتر، مرتع و گیاهان مرتعی ظرفیت‌هایی هستند که وجودشان برای پرورش شتر الزامی بوده و تمامی آن‌ها در کشور موجود است. شتر به خشکی

بسیار مقاوم است، تا حدی که گاهی ۳۰ درصد از وزن شتر با از دست دادن آب بدن کاهش می‌یابد؛ امری که ممکن است در انسان و حیوانات اهلی دیگر منجر به مرگ شود. علاوه بر این، شتر می‌تواند این کاهش را ظرف چند دقیقه جبران کند.

شتر دمای بدن خود را از ۳۴ درجه سانتیگراد در اوایل صبح تا ۴۱ درجه تا عصر تغییر می‌دهد و به این ترتیب از گرمای روز برای گرم کردن بدن خود در شب استفاده می‌کند. کوهان نه تنها به عنوان یک مخزن ذخیره آب و چربی مطرح است، بلکه یکی از بزرگترین فوائد آن جمع‌آوری چربی بدن در کوهان است که موجب خنک‌تر شدن بدن این حیوان می‌شود.

تأمین غذای شتر را می‌توان با توسعه مراتع گیاهان شورپسند تطبیق یافته با اقلیم کم بارش کشور که غذای هیچ دامی نیستند، انجام داد. وجود این سازگاری‌ها در زنجیره پرورش شتر با داشته‌های سرزمینی ایران موجب می‌شود که از شتر به عنوان یکی از بهترین ذخایر ژنتیکی برای تولید غذا در نواحی کم آب و بی آب یاد شود. همه این موارد بیانگر امتیازات و برتری‌های شتر نسبت به سایر دام‌ها در شرایط اقلیمی بیابانی است که در کشور ما نیز این اقلیم مساحت قابل توجهی را به خود اختصاص داده و از این رو باید به شتر به عنوان یک فرصت استثنایی برای کشور نگاه کرد.

شتر در ایران

شتر در غرب آسیا اهلی شده است و به نوعی بومی شده این منطقه محسوب می‌شود. از گذشته‌های دور شتر در زندگی ایرانیان حضوری پررنگ داشته؛ ترابری‌های نظامی و غیرنظامی، تولید شیر و گوشت از اهم کاربردهای شتر در ایران و سایر کشورهای غرب آسیا بوده است، اما امروزه این حضور بسیار کمرنگ شده است. آمارهای رسمی از جمعیتی بالغ بر ۱۹۵ هزار نفر سخن می‌گویند. فارغ از صحت‌سنجی آمارهای ارائه شده، ظرفیت کشور برای پرورش شتر بسیار فراتر از این آمارها است. بر اساس ظرفیتهای مرتعی کشور، ایران قادر است ۲ میلیون نفر شتر را در خود جای داده و پرورش دهد. گستره ۶۰ میلیون هکتاری مراتع و ۱۴ میلیون هکتاری بیابان‌ها در کشور، جایگاه بسیار مناسبی برای توسعه پرورش شتر محسوب می‌شود. با توجه به آمارهای مربوط به افت و خیز بارش‌ها و نوسانات دمای؛ توسعه پرورش شتر در این اراضی ضرورتی غیرقابل انکار است.

آمارهای بین المللی حاکی از نزولی بودن جریان جمعیت شتر در کشور است. فارغ از تناقض بین آمارهای داخلی و بین المللی، آن چه اهمیت دارد توسعه پرورش شتر و حرکت به سوی افزایش جمعیت آن در کشور است.

مقایسه جمعیت شتر در ایران با کشورهای همسایه نشان از عقب ماندگی پرورش شتر در ایران نسبت به سایر این کشورها دارد. هنگامی که امکانات و تواناییهای ایران از جمله مراتع وسیع، نژادهای مختلف، اقلیم مناسب، نیروی انسانی متخصص با سایر این کشورها مقایسه میشود، هیچ توجیهی برای بیان این عقب ماندگی پذیرفتنی نیست.

گیاهان شورپسند ایران

شوری آب و خاک به طور روزافزون تهدیدی جدی برای کشاورزی در مناطق خشک و نیمه خشک مانند ایران محسوب میشود. تنش شوری، به عنوان یکی از مهمترین عوامل کاهش تولیدات کشاورزی بیش از حدود ۱۰۰ سال است که موضوع بسیاری از تحقیقات جهانی بوده است. یکی از برنامه‌های موثر که قادر خواهد بود فشار موجود بر مصرف آب آبی در کشور را کاهش داده و موجب صرفه‌جویی در آن حوزه گردد، توسعه مزارع کاشت گیاهان شورپسند است.

گیاهان شورپسند، گیاهانی هستند که چرخه زندگی خود را در اراضی شور و یا خشک کامل میکنند. با توجه به رشد شوری در اراضی و آب‌های زیرزمینی، توسعه کشت گیاهان شورپسند حرکت کشور به سمت تولید غذا بدون آب را تسهیل و تسریع می‌سازد. ایران یکی از غنی‌ترین اقلیم‌های دنیا از نظر فلور گیاهی بوده و تاکنون بیش از ۶۲۰۰ گونه گیاهی در فلور آن شناسایی شده است. از این تعداد، ۳۵۴ گونه شورپسندها بوده و روز به روز نیز با تکمیل مطالعات، تعداد آنها افزایش می‌یابد. این گیاهان قادرند با آب شور رشد کرده و شوری خاک را کاهش داده و به عنوان خوراک دام نیز از آنها استفاده کرد. خارشتر، آتریپلکس، درمنه، علف شور، کهور، قیچ، گون، گز و تاغ نمونه‌هایی از شاخص‌ترین گیاهان شورپسند مقاوم به گرما و بومی ایران هستند که با توسعه مراتع آنها پرورش شتر در کشور امکان توسعه دارد.

حجم آب‌های شور در کشور نیز قابل توجه است. از مجموع ۱۰۰ میلیارد متر مکعب منابع آب کشور، حدود ۱۱ میلیارد متر مکعب دارای شوری بیش از ۱۵۰۰ میلی‌گرم در لیتر است. در واقع بسیاری از رودخانه‌های جنوب،

جنوب غرب و مناطق مرکزی کشور شور و لب شور هستند (۱). این اطلاعات نشان‌گر ظرفیت بالای توسعه گیاهان شورپسند در کشور بوده که از این گیاهان می‌توان به منظور مبارزه با بیابان‌زایی، مصارف دارویی، تولید خوراک دام از جمله خوراک مورد نیاز شتر بهره برد.

ضرورت توجه به ذخائر ژنومی بومی کشور در تولید غذا

در حال حاضر تولید غذا در کشور به دلیل عدم توجه به ظرفیت‌های ژنومی بومی، هزینه اضافی به خانوارهای ایرانی تحمیل می‌کند. این افزایش هزینه‌ها موجب کاهش سهم گروه‌های ضروری هرم غذایی در سفره خانوارهای ایرانی گردیده است. برای مثال متوسط سرانه مصرف گوشت در سطح جهان، ۱۲ تا ۱۲٫۵ کیلوگرم بوده که این میزان مصرف در خانوار ایرانی در سال جاری به طور متوسط به زیر ۸ کیلوگرم رسیده است.

همچنین در گروه لبنیات، متوسط سرانه مصرف در سطح جهان ۱۶۵ کیلوگرم بوده که این میزان در کشورمان حدوداً به طور متوسط ۱۱۷ کیلوگرم ارزیابی شده است. توجه به ذخائر ژنومی بومی و به طور خاص توجه به نظام پرورش شتر-گیاه شورپسند؛ می‌تواند متوسط مصرف سرانه گروه‌های هرم غذایی را افزایش داده و به میزان استاندارد جهانی نزدیک نماید؛ یا به بیانی دیگر؛ تأمین و حفظ امنیت غذایی کشور در گرو توجه به ذخائر بومی ژنتیکی کشور به منظور تولید غذا است.

نویسنده: حسام اشعریون- کارشناس زنجیره ارزش دام

منبع: فارس